

Ако бяхте съветник на министър-председателя, кои са първите три неща, които бихте го посъветвали да предприеме

Като част от Европейския съюз България имаше възможност да се възползва от разположението на една чиста писта, по която да засили своята икономика. Олимпийският принцип важи за първите няколко години от членството ни – участието в една общност е по-важно от блестящите резултати. Наистина, първите две обиколки от тази нова надпревара бяха повече познавателни отколкото на пълна газ. Факт е, обаче, че с напредване на времето се засили и недоверието към и без това скептично възприеманата политическа прослойка в страната от страна на евро-структурите. Докладите относно напредъка ни потвърждаваха усещането, че наблюдателите отвън не могат да бъдат заблудени с това, което звучеше в последните няколко предизборни кампании. А именно периодите около избори са този резервоар, чието гориво се използва в следващите четири години – било то под формата на осъществени обещания или реторически оправдания.

Ето защо, идеята за съвет към министър-председателя на едно новоизбрано правителство няма да възпроизведе некомпетентен или субективен резултат. Такова послание би било знак за искрено желание от страна на избирателите за успешно реализиране на предизборните програми не само в рамките на политическите спорове, а и в реалната ефективност на българската икономика.

Като малка държава, България нееднократно беше повлиявана от стар политически феномен, който някои изследователи нарекоха „референтна власт“¹ – възможността определен кръг от хора да попаднат под въздействието на друго лице по силата на неговите персонални качества. Такава ситуация носи своите плюсове и минуси, но определящо за избягването на лоши последици е изграждането на добър екип. Това е и първото нещо, което би могъл да бъде посъветван бъдещият министър-председател и носител на гореспоменатата референтна власт. Екипът, в случая, може да надскочи партийните ограничения и да придобие насочеността на сбор от специалисти. Този подход би довел до отговорно разпределяне на задачи, които да имат своето реално изпълнение. За това е необходимо внимателно изграждане на отдадени на своята работа хора в няколко направления, обслужващи икономиката на страната. Тези хора трябва да са с ясна представа за отговорността, която носят и плана, който трябва да следват за постигане на цели. Тук би спомогнал и независим контрол на дейността във вътрешните отношения на различните ведомства.

Вторият съвет към мандатоносителя има за основа първия такъв. Веднъж осигурен добър екип, могат да се предприемат реалните действия за реформиране на някои икономически сектори. Стабилното мнозинство и бързината на действие биха имали реален ефект в този аспект. Бързината на реформите е важна за тяхната успеваемост и първите месеци на управление са решаващи за успеха или провала на конкретно реструктуриране. Като добавка може да се вземе предвид и фактът, че една реформа би протичала поне в рамките на година и забавянето и би могло да я спре изцяло поради последващ политически натиск с напредването на мандата. В противовес на първоначалното възприятие, икономическата криза би спомогнала за бързи реформи – като съкращаване на административните разходи, например. За това съветът за политическа воля и реално и бързо начало на необходимите реформи е сред трите най-важни.

Следването на първите две насоки води до фактическото изпълнение на най-важния, реформаторски етап – третата препоръка към министър председателя. На първо място необходима мярка е намаляването на осигурителната тежест и съкращаването на административните разходи. Би могло да се обмисли и премахване на минималната работна заплата. Важно за бизнеса е и стимулирането на конкуренцията чрез премахване на някои държавни регулации и намаляване на данъците. Започването на бизнес също има нужда от административно улесняване без, разбира се, да се позволи наличието на по-рискови търговци

¹ Дж. Френч и Б. Рейвън - “The Bases of Social Power” (“Studies in Social Power, ed. Dorwing Cartwright, Ann Arbor: University of Michigan Press, 1959)

(учредителните вноски могат за ООД да бъдат намалени при наличието на редица ограничителни условия за започването на дейност и вида и размер на отговорността). В момента твърде много бюрократични спънки пречат за развитието на частната стопанска инициатива.

Третия съвет включва и спирането на голяма част от държавните субсидии, които в момента не само не подпомагат даден сектор, а и пречат той да има своето реално развитие. Такива сектори са земеделският и транспортният – там данните сочат, че с увеличение на отпуснатите субсидии, ефективността намалява. Доказателство за това е, че делът на земеделието от brutния вътрешен продукт на България пада от около 12% на 5% при увеличаване на субсидиите и данъчните облекчения от 150 до над 500 млн. лева в периода 2001 – 2007 година.²

Другите два основни сектора, които се нуждаят от реформи са тези на здравеопазването и образованието. Първият има нужда от засилване на конкуренцията сред болничните заведения чрез приватизация и разбиването на монопола на Националната здравноосигурителна каса. Ако здравното осигуряване навлезе в частния сектор, ще се освободи пространство за конкуренция и в алтернативни здравни каси. Образованието, от своя страна, трябва да излезе от сянката на подценяван сектор и да привлече внимание върху проблема с липсата на качествени, добре платени преподаватели – тенденция, която се забелязва най-вече във висшето образование. Използването на бизнес-практики за привличане на добри специалисти би било решение на този казус, като същевременно се търси стабилност в дългосрочен план. Все по-малко млади хора се насочват към педагогически специалности (най-вече в областите физика, химия и други хуманитарни науки).

Това биха били първите три стъпки, които бъдещият министър председател трябва да предприеме, изразени от позицията на съветник. Управлението на страната в момент на голямо публично внимание е висш пилотаж и следизборният период е времето, когато да се охлади страстта до градуса на трезвата преценка. Възприятието на България като страна с малка отворена икономика и свободен пазар е решаващо за начина бъдещото управление. Фактите показват, че държавната намеса в малки и разумни граници е гарант за икономически растеж. Тази схема има в своята основа добрия екип от специалисти, които да имат реална представа за начините на реализация на идеи, бързото изпълнение на административните начала на реформите и ясното определяне на нужните преобразования. Така България би могла да изгради успешен отбор, който да печели своите битки по пътя към устойчив икономически растеж и макроикономическа стабилност.

Момчил Еленков

2009 г.

²Институт за Пазарна икономика(Петър Ганев, Зорница Манолова, Светла Костадинова) - Субсидии и данъчни облекчения ошетенят родното земеделие - Преглед на държавното подпомагане за земеделските производители в България за периода 2001 – 2007